

RUSYA FEDERASYONU YUMUŞAK GÜCÜ VE EGEMEN DEMOKRASİ

Yrd.Doç.Dr.Sait YILMAZ

II nci Dünya Savaşı ile birlikte Amerikan tipi özgürlükler, yaşam biçimi ve demokrasisi dünyanın herhangi bir yerine uygulanabilecek olgular olarak kabul edildi. Ancak Avrupa Birliği fikrinin ivme kazanması ile birlikte Amerikan modeli artık Avrupalıların siyasi kontrol peşinde olduğu yeni bölgelerde Avrupalılaştırma projeleri ile karşılaşmaya başladı. Avrupalıların bu bölgeleri bir dereceye kadar Avrupalılaştırma gayreti, Amerikalıların kendi modelleri ihraç faaliyetleri ile iç içe girmektedir¹. Ancak Avrupalılaştırma ve Amerikalılaştırma birbirinden ayrı birer geçmişe ve yaklaşım farkına sahiptir.

Amerikalılar dünyayı siyah ve beyaz, iyi ve şeytanın merkezleri olarak ayırma, dünyayı çok basite alma alışkanlığındadır. Dünyayı daha iyi yapma sloganı ile önerdiği özgürlükler ve insan hakları kültürel ve ideolojik olarak farklı diğer halkların sosyal düzenlerine yansımamaktadır. Afganistan ve Irak'ta gerekli olan kültürel toleransı sağlamak yerine resmi demokrasi formatının peşine düştükleri için başarısız oldular. Kültürel iletişim beslenmeden ve güven telkin etmeden demokrasi projelerinin başarısız olmaya mahkum olduğu görüldü. Üstelik dünyanın seçilmiş enerji bölgelerine demokrasi anlayışını dayatırken farklı amaçlar peşinde oldukları ortaya çıktı.

Amerikan projesi hem dünyada çökmekte hem de Amerikan kimliğine zarar vermektedir². Bu yüzden Amerikan projesinin geleceği giderek Batı uygarlığının en merkezi endişesi olmaktadır. Amerikalıların başarısız olduğu ülkelerden biri de Rusya Federasyonu oldu. Bugün Rusya, ABD kaynaklı demokrasi rüzgarlarına karşı kendi demokrasi konseptini geliştirmekte ve “**Egemen Demokrasi**” diye adlandırmaktadır. Dış kaynaklı demokrasi dayatmalarına maruz olmaya devam eden Türkiye'nin de kendi konseptini geliştirmesi yönünde Rusya'dan öğreneceği dersler bulunmaktadır.

Yeni Rus Stratejisi

SSCB'nin çöküşünden sonra Rusya, Yeltsin döneminde sarsıntılı ve çok boyutlu bir çözülme dönemi yaşadı. Nitekim pek çok Rus düşünür bugünkü sorunların temelinde Rusya dönüştürülürken Yeltsin döneminin hatalarının yattığını söylemektedir. 1991 yılında Rusya'da halkın % 60'ı ülkenin Batılı yoldan ilerlemesini istiyordu. Ancak 2000'li yıllara gelindiğinde halkın % 66'sı Batının Rusya'ya dostça davranmadığını düşünmekteydi³. Yeltsin döneminde yaşanan ekonomik sıkıntılar ve yolsuzluklar Rus halkında eski günlere duyulan özlem ile birlikte 2000 yılında yapılan seçimlerde Putin'in iktidara gelişinin önünü açtı.

Yeni Rusya stratejisi 1990'ların başarısızlıkları üzerine kurulmuştur. Putin, ekonomik konuları uzun vadeli ulusal stratejinin merkezine yerleştirmiştir. İçerde toparlanmayı gerçekleştiren Rusya tekrar imparatorluk geleneği arayışı içine

¹ Vladislav INOZEMTSEV: “*Two Faces of Globalization: Europeanization vs Americanization*”, Russia in Global Affairs, Vol.4, No.1, (January-March 2006), 171.

² Vladislav INOZEMTSEV: a.g.e., (2006), 175.

³ Lev GUDKOV: “*Xenophobia: Past and Present*”, Russia in Global Affairs Vol.4, No.1, (January-March 2006), 60-61.

girmiştir. Rus enerji sektörü daha çok Rusya'nın 'yumuşak güç' unsurlarına dayalı bir stratejiyi savunmuştur. Putin bu arayış içinde, enerji sektörünün temsilcisi olan eski başbakan Anatoli Çubakis'in '**Liberal İmparatorluk Stratejisi**' adını verdiği stratejiyi kabul etmiş ve uygulamaya başlamıştır⁴. Bu stratejinin ilk hedefi, Rusya'nın önce eski SSCB ülkelerini Rusya'ya bağlaması, ikinci aşamada bunun ötesinde bir etkinlik kazanmaktır. Liberal imparatorluk stratejisi, küreselleşmeden çok şey öğrenmiş bir stratejidir.

Rusya geçmişte olduğu gibi Batı veya Doğu arasındaki çelişkisini halihazırdaki yönetimin hevesleri ile 'bağımsız büyük güç' olma rolü ile aşmaktadır. Bu rol onun stratejik bağımlılık ve daha büyük bir politik kimliğin altında kalmadan kendi yolunda yürümesini sağlayacaktır. Rusya resmi dokümanlarına göre⁵; "Rusya iki kıtada yer alan bir dünya gücüdür; iç ve dış politikasına karar verme ve uygulama özgürlüğünü, BDT'nin en büyük ülkesi ve Avrasya devleti olma statüsü ve avantajlarını, uluslararası kuruluşlarda bağımsız konum ve hareket edebilmeyi elinde tutmalıdır. Bu nedenle salt doğu ya da Batı eğilimli dış politikayı istememektedir. Putin ve ekibi hem ülkenin bölünme tehlikesini ortadan kaldıracak, hem de oligarşik menfaat grubunu yok edecek tedbirler ile işe başladı. Batılılar bunu otoriter sisteme dönüş diye eleştirse de sivil toplum yapısı dışarıdan değil kendi köklerinden düzenlenmektedir.

Yumuşak Güç ve Rusya

Rus yumuşak gücü ülke içinde önemli silahlar edinerek oldukça gelişti. Bu silahların içinde edinilmiş medya, gençlik hareketleri, internet siteleri, uzman ağları (www.kreml.org), düzenli konferanslar ve yayın evleri bulunmaktadır. Oluşturan ağın ucundaki aynı yüzler, yorumlar ve fikirler birbiri ile ilişkilendirilmiş olarak aslında ağ olmaktan ziyade dikey bir hiyerarşiye sahip halkla ilişkiler makinesinin parçalarıdır. Rus yumuşak güç vasıtaları ne eski Sovyet propaganda sistemi ne de demokrasi ve çoğulculuğu teşvik etme amacına yöneliktir. Bu sistem mevcut Rus otoritesine ideolojik temel oluşturmak için entelektüel bir mekanizma sağlamakta, finans ve güç vasıtaları ile desteklenerek gücün yumuşak boyutuna katkı yapmaktadır. Bu mekanizma Batılı standartlarda akıllı otoritercilik diye nitelenebilecek bir yönetim stratejisi anlayışı olarak tanımlanmaktadır.

Rusya yumuşak gücünü geliştirmek için 2005 yılından itibaren Putin'in direktifi ile özellikle Rusya'nın dışarıdaki imajını düzeltmeye yönelik çalışmalara başlamıştı. Bunun ilk uygulaması ise Rusya Devlet Başkanlığı'na bağlı Yabancı Ülkeler Bölgearası ve Kültürel İlişkiler Dairesi Başkanlığı'na Modest Kolerov'nun getirilmesi oldu. Amerika'dan kopya edilen yumuşak güç stratejisine göre Rus dış politik çıkarları insani vasıtalarla desteklenecek ve Rusların istedikleri başkaları tarafından da istenecekti⁶. Ruslar için 'jeopolitik bilgilendirme konsepti' Sovyet sonrası ortamda bilgi savaşı için daha iyi bir strateji idi ve Amerikalıların cazibe yansıtma stratejisinin yerini aldı.

⁴ Ümit ÖZDAĞ: Rusya'nın Yeni Stratejisi ve Türkiye,

<http://www.turkocagi.org.tr/modules.php?name=Gundem&file=article&sid=221> (Giriş: 05 Ocak 2008)

⁵ Stanislav SECRIERU: *Medium-term Strategy for Development of Relations between the Russian Federation and the European Union (2000-2010): Russia's Quest for Strategic Identity*, NATO Defence College Occasional Paper 18: (Rome, Nov 2006), 35.

⁶ Nerijus MALIUKEVICIUS: "Russia's Information Policy in Lithuania: The Spread of Soft Power or Information Geopolitic", *Baltic Security & Defence Review*, Volume 9, (2007), 151.

Jeopolitik bilgilendirme konsepti'nin fikir babaları Panarin ve Manolio idi. Konseptte göre jeopolitik rakiplere şu formüllerle üstün gelinecekti; (1) Ülke içi, ekonomik ve kültürel süreçlere ilişkin uygun bir bilgi yönetimi ile bilgi, ekonomi, ideoloji ve kültürel alanlarda genişleme, (2) Ekonomik, politik ve diplomatik baskı için bilgiye dayalı-psikolojik saldırı, (3) Ekonomik engelleme ve kuvvet kullanımı tehdidine dayalı olarak bilgi savaşı. Böylece yumuşak güç peşinde bilgi jeopolitiğine dayalı bir kontrol stratejisi ortaya çıktı.

Rusya Federasyonu'nun yumuşak güç geliştirme çabalarına son yıllarda Litvanya'da ki denemeleri iyi bir örnek teşkil edebilir. 2004 yılında Litvanya'nın AB'ye girmesi ile Batılı medyanın gecikmesi üzerine 2005-2007 yıllarında Rusya TV kanalları Litvanya'da en popüler bilgi kaynağı oldular ve Litvanya medyasını artan şekilde etkilediler. Bunda Litvanya'da yaşayan Rus azınlık, Litvanyalıların % 60'ının Rusça bilmesi kadar, Sovyet dönemine ilişkin pompalanan nostalji de etkili olmaktaydı. Litvanya'daki LTV, TV3, LNK, BTV ve 5 Kalanas TV Kanalları 30 Mayıs 2005 ve 25 Mart 2006 tarihleri arasında haftada 231 saat Rusya tarafından hazırlanan programları yayınladılar. Ayrıca onlarca radyo, dergi vb. medya vasıtası da bu yayınlara ilave oldu.

Egemen Demokrasi

Rus anlayışına göre bugün küresel politika ve küresel ekonomi iki eğilim arasındaki mücadele ile şekillenmektedir; ulusal egemenliğin aşınması ve gerçek egemenliğin kuvvetlendirilmesi. Gerçek egemenlik, küresel ekonomi koşulları içinde ulusal rekabeti sağlamak için ön şart olarak kabul edilmektedir. 2005 yılında Putin, Rusya Federasyonu Federal Asamblesi'nde yaptığı konuşmada şöyle demişti; “*Biz demokratik, özgür ve adil bir toplum ve devlet inşa etmek için kendi yolumuzu bulmak zorundayız.*” Rusya gerçek egemenliği sağlamak için önemli adımlar atmakta; iç güvenliğini sağlamakta, dış borcunu ödemekte, Çin ve Hindistan gibi önde gelen ülkelerle karşılıklı çıkarlara dayalı ilişkiler kurmakta, ülkenin savunma kabiliyetini geliştirmektedir. Ruslara göre gerçek egemenlik ve egemen demokrasinin iki temeli bulunmaktadır; ülkenin uluslararası toplum içindeki yerini sağlamlaştırarak şekilde siyasi ve ekonomik kalkınma⁷.

Rusya, Ukrayna'daki Turuncu devrim ile birlikte önce kendi evini düzenlemeye karar verdi. Batının demokrasi oyununa karşı Putin, yardımcısı Vladislav Surkov'u 'egemen demokrasi konsepti' üzerinde çalışmak üzere görevlendirdi. Bu konseptin iki temel özelliği dışarıdan müdahaleye açık olmaması (egemen) ve batı standartlarına göre değil Rusya'nın kendi tarihi ve özel koşullarına göre hazırlanması idi⁸. İdeoloji olarak egemen demokrasi batının anladığı biçimde olacak ama gerçek farklı olacaktı. Hukukun üstünlüğü, azınlıkların korunması, özgür basın, politik muhalefet, mülkiyet hakları gibi hususlar batılıların istediği gibi düşünülüyordu.

Egemen demokrasinin birkaç fonksiyonu bulunmaktaydı. Her şeyden önce uygun kılıflar içinde otoriteyi koruyordu. İkinci olarak batının renkli devrim ihraçlarının mekanizmasını sağlayan NGO'ların önünü kesecek şekilde insan hakları

⁷ Andrei KOKOSHIN: “*Real Sovereignty and Sovereign Democracy, Russia in Global Affairs*”, Vol.4, October-December 2006, 108.

⁸ Nicu POPESCU: “*Russia's Soft Power Ambitions*”, Centre European Policy Studies, CEPS Brief No.115, (October 2006), 1.

ve demokrasi yeni kalıplara sokuldu, bu işte Rus Kilisesi de görev aldı. Batının NGO modeli yerine Rusya fikirlerin kurumsal dolaşımı için kendi alt yapı sistemini kurma yolunu seçti. Artık Rusya başka ülkelerde demokrasiye karşı geçmek için değil kendi anladığı demokrasi için mücadele edecekti.

Kısa sürede Eski Sovyet Ülkelerinde Rusya'ya dost veya Rusya destekli NGO'lar ve think-tank merkezleri mantar gibi çıkmaya başladı. Bunlar arasından Güney Kafkasya'da "Kafkasya Demokrasi Enstitüsü"; Abhazya, Güney Osetya, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'da şubeler açtı, açık oturumlara, kültürel faaliyetlere başladı. Güney Osetya'da Aziald-FM radyosu yayına başlarken, Abhazya'da Gudok-Abkhazia gazetesi çıkmaya başladı. Moldova'da ise Özgür Avrupa-Moldova Vakfı'nın Ruslarla ilişkisi bilinmektedir. Rusya diğer yandan BDT ülkelerinde seçimleri izlemek için AGİT yerine BDT Seçim İzleme Örgütü'nü (CIS-EMO) kurdu. "ABD'nin hatalarından faydalanan Rusya, ABD politikasından memnun olmayanlara entelektüel liderlik yapmak niyetindedir"⁹. Türkiye'nin de ABD ve AB tarafından içerisine örülen ve demokrasi kriterleri görüntüsü ile maskelenen etki ve kontrol ağına karşı bağımsızlık sağlayacak ve siyasi yumuşak gücüne alt yapı oluşturacak kendi demokrasi konsepti olmalıdır.

KAYNAKÇA:

GUDKOV Lev: "Xenophobia: Past and Present", Russia in Global Affairs Vol.4, No.1, (January-March 2006).

INOZEMTSEV Vladislav: "Two Faces of Globalization: Europeanization vs Americanization", Russia in Global Affairs, Vol.4, No.1, (January-March 2006).

KOKOSHIN Andrei: "Real Sovereignty and Sovereign Democracy, Russia in Global Affairs", Vol.4, (October-December 2006).

MALİUKEVİCİUS Nerijus: "Russia's Information Policy in Lithuania: The Spread of Soft Power or Information Geopolitic", Baltic Security & Defence Review, Volume 9, (2007).

ÖZDAĞ Ümit: Rusya'nın Yeni Stratejisi ve Türkiye, <http://www.turkocagi.org.tr/modules.php?name=Gundem&file=article&sid=221> (Giriş: 05 Ocak 2008)

POPESCU Nicu: "Russia's Soft Power Ambitions", Centre European Policy Studies, CEPS Brief No.115, (October 2006).

SECRIERU Stanislav: "Russia's Quest for Strategic Identity", NATO Defence College Occasional Paper No.18, (Rome, Nov 2006).

SOMUNCUOĞLU Anar: Rusya'nın "Yumuşak Gücü": Öncelikli Hedef "Yakın Çevre", TUSAM, <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=892&sayfa=12> (Giriş: 05 Ocak 2008).

⁹ Anar SOMUNCUOĞLU: Rusya'nın "Yumuşak Gücü": Öncelikli Hedef "Yakın Çevre", TUSAM, <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=892&sayfa=12> (Giriş: 05 Ocak 2008).